

ПРАВААБАРОНЦЫ ЗА СВАБОДНЫЯ ВЫБАРЫ

**Выбары дэпутатаў
Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу
Рэспублікі Беларусь сёмага склікання**

Аналітычная тыднёвая справаздача па выніках назірання: 20-25 кастрычніка

Назіранне за выбарамі ў Палату прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь ажыццяўляецца РПГА “Беларускі Хельсінкскі Камітэт” і ПЦ “Вясна” ў межах кампаніі “Праваабаронцы за свабодныя выбары”.

ВЫСНОВЫ

- зарэгістраваныя кандыдаты вядуць свае агітацыйныя кампаніі, але гэты працэс не заўсёды заўважны ў грамадстве; праўладныя прэтэндэнты на дэпутацкі мандат выступаюць перад выбаршчыкамі пераважна на сходах, арганізаваных у памяшканнях, на прадпрыемствах і ўстановах; для гэтага імі выкарыстоўваецца адміністрацыйны рэсурс;
- адзначаны выпадкі забароны выхаду ў эфір выступаў апазіцыйных кандыдатаў, вынясення ім папярэджанняў і пазбаўлення рэгістрацыі за крытыку дзеючай улады;
- па стане на 25 кастрычніка 2019 года паводле назіральнікаў кампаніі “Праваабаронцы за свабодныя выбары”, з 60 скаргаў на адмову ў рэгістрацыі кандыдатам у дэпутаты, пададзеных у шэсць тэрытарыяльных выбарчых камісіі, задаволена толькі адна. З 14 скаргаў на адмову ў рэгістрацыі кандыдатам у дэпутаты, пададзеных у суды, была задаволена таксама адна.

СКАРГІ НА РАШЭННІ КАМІСІЙ АБ АДМОВЕ Ў РЕГІСТРАЦЫІ КАНДЫДАТАЎ У ДЭПУТАТЫ

Паводле Выбарчага кодэкса рашэнне акруговай выбарчай камісіі аб адмове ў рэгістрацыі кандыдатам у дэпутаты Палаты прадстаўнікоў можа быць абскарджана асобай, якая вылучана кандыдатам у дэпутаты, у адпаведную абласную, Мінскую гарадскую тэрытарыяльную выбарчую камісію ў трохдзённы тэрмін са дня прыняцця

рашэння, а рашэнне абласной, Мінскай гарадской тэрытарыяльнай выбарчай камісіі ў той жа тэрмін можа быць абскарджана ў абласны, Мінскі гарадскі суд. Суд разглядае скаргу ў трохдзённы тэрмін, яго рашэнне з'яўляецца канчатковым (артыкул 68 ВК).

Нягледзячы на тое, што тэрмін абскарджання адмоваў у рэгістрацыі кандыдатам у дэпутаты ўжо скончыўся, ЦВК не абвесціла вынікаў разгляду тэрытарыяльнымі камісіямі скаргаў на рашэнні АВК. Па стане на 18:00 гадзін 25 кастрычніка кампаніі “Праваабаронцы за свабодныя выбары” вядома пра разгляд 60 такіх скаргаў тэрытарыяльнымі камісіямі (задаволена адна).

Па звестках на 18:00 гадзін 25 кастрычніка, абласнымі і Мінскім гарадскім судамі разгледжаны 14 скаргаў на рашэнні ТВК (задаволена адна).

Аналіз падставаў, на якіх было адмоўлена ў рэгістрацыі кандыдатамі ў дэпутаты, прыводзіць да высновы, што некаторыя рашэнні аб адмовах былі прынятыя неабгрунтавана.

Так, рашэннем Брэсцкай-Усходняй АВК №3 было адмоўлена ў рэгістрацыі **Алене Макарэвіч**, якая вылучалася шляхам збора подпісаў. АВК было ўстаноўлена, што некалькім подпісам выбаршчыкаў не адпавядаюць дадзеныя пра месца пражывання, ў іншых – дапушчаны памылкі ў прозвішчах, у датах нараджэння, у пашпартных дадзеных выбаршчыкаў; часам не пазначаныя або няправільна пазначаныя нумар кватэры выбаршчыкаў, дапушчана адна памылка ў назве вуліцы. Гэтыя нешматлікія тэхнічныя памылкі не перашкаджалі вызначэнню волі і асобы выбаршчыка, часам тлумачыліся А.Макарэвіч асаблівасцямі почырку, але ў яе скаргах было адмоўлена ТВК і судом.

Камісіі і суды часам дэманструюць супярэчлівыя падыходы да тлумачэння выбарчага закона падчас разгляду пытанняў аб рэгістрацыі кандыдатаў і разгляду спрэчак.

Так, рашэннем Віцебскага абласнога суда ад 23 кастрычніка 2019 года **А.Гаўруцікаву** адмоўлена ў задавальненні скаргі на рашэнне Віцебскай абласной выбарчай камісіі, якая разглядала скаргу на адмову ў рэгістрацыі яго кандыдатам у дэпутаты ад грамадскага аб'яднання "Рух "За свабоду"" Віцебскай-Чкалаўскай АВК №18. У той жа час ён быў зарэгістраваны кандыдатам ад Партыі БНФ.

А праз дзень у тым жа судзе было вынесена вызначэнне аб спыненні грамадзянскай справы па скарге **Уладзіміра Сіманковіча** на адмову ў задавальненні яго скаргі ў Віцебскай ТВК, які таксама быў зарэгістраваны кандыдатам у дэпутаты ад Партыі БНФ і якому Віцебская-Чыгуначная АВК №19 адмовіла ў разглядзе заявы аб рэгістрацыі ад ГА “Рух “За свабоду””. Падставай для таго, каб суд не палічыў справу падведамнай, стаў той факт, што Сіманковіч быў зарэгістраваны кандыдатам у дэпутаты, а абскарджваецца, як палічылі ў судзе, толькі адмова ў рэгістрацыі.

Варта нагадаць, што Выбарчы кодэкс не прадугледжвае пакідання без разгляду дакументаў для рэгістрацыі кандыдата ў дэпутаты ў выпадку парушэння парадку яго вылучэння.

25 кастрычніка Мінскім гарадскім судом была задаволена скарга **Яўгена Шэўкі**, які вылучаўся шляхам збору подпісаў. Мінгарсуд пастанавіў абавязаць Мінскую гарадскую выбарчую камісію зарэгістраваць яго кандыдатам у дэпутаты. Гэта адзінае на дадзены час судовое рашэнне на карысць заяўніка.

АГІТАЦЫЙНАЯ КАМПАНИЯ

На мінулым тыдні пачаўся этап перадвыбарчай агітацыі, які будзе доўжыцца па 16 лістапада 2019 года ўключна.

Грамадзянам Рэспублікі Беларусь, палітычным партыям, іншым грамадскім аб'яднанням, працоўным калектывам, давераным асобам кандыдатаў у дэпутаты, ініцыятыўным групам, якія праводзяць агітацыю за абранне кандыдатаў у дэпутаты, прадастаўляецца права свабоднага і ўсебаковага абмеркавання перадвыбарчых праграм кандыдатаў у дэпутаты, іх палітычных, дзелавых і асабістых якасцяў, правядзення агітацыі за ці супраць кандыдата на сходах, мітынггах, у сродках масавай інфармацыі, а таксама падчас сустрэч з выбаршчыкамі (артыкул 45 ВК).

У рэгіёнах краіны агітацыйная актыўнасць праяўляецца па-рознаму. У акругах, дзе былі зарэгістраваны незалежныя кандыдаты ў дэпутаты, назіраюцца вулічныя пікеты. У рэгіёнах, дзе засталіся толькі праўладныя кандыдаты, знешніх праяў агітацыі няма. Як правіла, агітацыя на карысць праўладных вылучэнцаў праводзіцца на сустрэчах з працоўнымі калектывамі, часта – ў працоўны час.

Так, у Воршы дзеючы дэпутат і кандыдат у дэпутаты **В. Чудовіч** плануе правесці свае сустрэчы з выбаршчыкамі на рабочых месцах. 28 кастрычніка ён плануе выступіць у працоўны час – а 16-00 на прадпрыемстве "Дыстанцыя цывільных збудаванняў", а 29-га ў той жа рабочы час – у Лакаматыўным дэпо.

У Барысаве з 15.00 да 15.30 прайшла сустрэча выбаршчыкаў з кандыдатам у дэпутаты **А. Шыпула** ў ДУА "Сярэдняя школа №12 г. Барысава". На ёй прысутнічала 20 чалавек (працаўнікі школы).

Кандыдат у дэпутаты – супрацоўнік МЗС **Андрэй Савіных** праводзіць у Мінску сустрэчы з працоўнымі калектывамі, у тым ліку з працоўнымі БелЧыгункі, таксама ў працоўны час (15:30).

У Маладзечна праўладная кандыдатка **Людміла Канановіч** таксама запланавала некалькі сустрэч з працоўнымі калектывамі ў працоўны час.

Інфармацыю пра праўладных кандыдатаў у дэпутаты актыўна размяшчаюць дзяржаўныя выданні, цалкам ігнаруючы незалежных.

Мелі месца адмовы назіральнікам у прысутнасці на мерапрыемствах праўладных кандыдатаў.

Назіральнік кампаніі "Праваабаронцы за свабодныя выбары" **Андрэй Коця** паведаміў, што 23 кастрычніка яго не пусцілі на сустрэчу з кандыдаткай у дэпутаты

Палаты прадстаўнікоў **Тамарай Даўгашэй**, якая балатуецца па Гарадзенскай-Ленінскай акрузе №52. Сустрэча Даўгашэй з выбаршчыкамі была запланаваная ў медыцынскім каледжы, а мерапрыемства быццам праходзіла ў межах навучальнага працэсу, таму на ім мелі права прысутнічаць толькі студэнты каледжу.

Назіральнік кампаніі "Праваабаронцы за свабодныя выбары" **Аляксей Лойка** хацеў папрысутнічаць на сустрэчы праўладнай кандыдаткі **Марыны Лянчэўскай** з працоўным калектывам сярэдняй школы №157 г. Мінска 24 кастрычніка. Нягледзячы на тое, што сустрэча анансавалася як закрытая, Лянчэўская асабіста дазволіла назіральніку прысутнічаць на ёй. Аднак, калі назіральнік прыйшоў у школу №157, дырэктарка **Святлана Скроцкая** вырашыла, што яму не варта прысутнічаць на гэтай сустрэчы і пачала выштурхоўваць назіральніка з хола школы. На дапамогу ёй прыйшоў настаўнік гісторыі **Сяргей Юдзінец**, які з'яўляецца сябрам участкавай выбарчай камісіі №387: ён сілай выпіхнуў Аляксея Лойку са школы.

На 15:00 гадзін 25 кастрычніка толькі 170 (менш за траціну) кандыдатаў прадставілі для публікацыі ў газеты сваі перадвыбарчыя праграмы.

На 24 кастрычніка кандыдатамі і іх даверанымі асобамі пададзена 12 тысяч 606 паведамленняў аб правядзенні масавых мерапрыемстваў; большасць з іх (7 322) – у Мінску. Таксама імі пададзена 261 заява аб прадастаўленні памяшканняў для правядзення 1 603 сустрэч кандыдатаў у дэпутаты, іх давераных асобаў з выбаршчыкамі; большасць з іх – 108 заяў на 839 сустрэч у Мінскай вобласці.

Ідуць трансляцыі выступаў кандыдатаў па ТВ і радыё.

У цэлым назіральнікамі пакуль адзначаецца пасіўны, незаўважны для выбаршчыкаў характар выбарчай кампаніі.

ЦЭНЗУРА ВЫСТУПАЎ І АГІТАЦЫЙНЫХ МАТЭРЫЯЛАЎ

Паводле Выбарчага кодэксу забараняецца агітацыя, пры правядзенні якой ажыццяўляецца прапаганда вайны, утрымліваюцца заклікі да гвалтоўнай змены канстытуцыйнага ладу, парушэння тэрытарыяльнай цэласнасці Рэспублікі Беларусь, абразы і паклёп у дачыненні да службовых асобаў Рэспублікі Беларусь, кандыдатаў у дэпутаты, а таксама заклікі, якія падахвочваюць або якія маюць сваёй мэтай падахвочванне да зрыву, або адмене, або пераносу тэрміну выбараў, рэферэндуму, назначаных у адпаведнасці з заканадаўчымі актамі Рэспублікі Беларусь. Забараняюцца агітацыя ці прапаганда сацыяльнай, расавай, нацыянальнай, рэлігійнай ці моўнай перавагі, выпуск і распаўсюд паведамленняў і матэрыялаў, якія абуджаюць сацыяльную, расавую, нацыянальную ці рэлігійную варожасць (артыкул 48).

З першых дзён агітацыі апазыцыйныя кандыдаты сутыкаюцца з цензурай іх выступаў і зместу друкаванай прадукцыі, а таксама з адмовамі ў трансляцыях выступаў, якія не абумоўленыя заканадаўствам аб выбарах.

Кандыдаты ў дэпутаты па Гарадзенскай-Цэнтральнай выбарчай акрузі №51 23 кастрычніка выказалі прэтэнзіі да зместу агульнага агітацыйнага плаката, які друкуецца па замове АВК: камісія самастойна адрэдактавала дадзеныя кандыдатаў.

Алена Шаламіцкая, якая балатуецца па гэтай акрузе, прасіла камісію вярнуць на плакат хаця б дадзеныя пра тое, што яна літаратар і займаецца творчай дзейнасцю, на што ў яе ёсць адпаведныя дакументы. Яна накіравала адпаведную скаргу ў абласную камісію. 25 кастрычніка Гарадзенская абласная камісія правяла паседжанне па скарге кандыдаткі, яе спачатку абяцалі запрасіць на гэтае паседжанне. Але пасля ёй патэлефанавалі і паведамлілі, што Гарадзенская абласная камісія ўжо прыняла рашэнне задаволіць яе скаргу і прымусяць АВК № 51 дапоўніць яе біяграфію інфармацыяй, што яна з'яўляецца творчай асобай і літаратарам.

Кандыдат **Уладзімір Арцыман** абурываецца тым, што на плакате з'явіўся допіс пра яго судзімасць дваццацігадовай даўніны. Арцыман сцвярджае, што даўно знятая судзімасць не з'яўляецца судзімасцю, і таму такія звесткі непраўдзівыя, парушаюць таямніцу персанальных дадзеных, заканадаўства аб інфармацыі, Канстытуцыю.

Зменаў пададзеных кандыдатам біяграфічных звестак не быў задаволены і кандыдат у дэпутаты – кіраўнік гарадзенскага БНФ **Вадзім Саранчукоў**. Заўвагі яго даверанай асобы не былі прынятыя сябрамі АВК.

У Баранавічах кандыдат у дэпутаты **Чэслаў Гузоўскі** («Справядлівы свет») не пагадзіўся з біяграфічнымі дадзенымі (з малазначнасцю адлюстраваных у плакатах звестак), аб чым учыніў адпаведны запіс па аркушы азнаямлення. Таксама нязгоду са зместам і формай звестак аб сабе выказала і **Таццяна Малашчанка** (актывістка АПП і ТБМ), гэтак жа яна настойвала аб размяшчэнні яе біяграфічных дадзеных на беларускай мове, аднак довады кандыдатаў камісіяй не былі пачутыя.

Папярэджанні ад камісіі атрымалі кандыдаты – сябры грамадзянскай ініцыятывы “Еўрапейская Беларусь” **Вольга Нікалайчык, Арцём Чарняк, Павел Юхневіч**. АВК незадаволеныя, у тым ліку, зместам іх перадвыбарчых плакатаў і выкарыстаннем на пікеце намёта, які набыты не на сродкі выбарчага фонду.

Выступ кандыдата ў дэпутаты па Гомельскай-Цэнтральнай выбарчай акрузе №33 **Уладзіміра Няпомняшчых**, які павінен быў прагучаць па тэлебачанні 22 кастрычніка ў 19 гадзін, у эфір не прапусцілі. Паводле інтэрв'ю кандыдата, галоўнай прэтэнзіяй да яго быў першы пункт праграмы – імпічмент дзеючага прэзідэнта. З гэтай нагоды кандыдат у дэпутаты падаў скаргу ў ЦВК “аб парушэнні права на свабоду выказвання меркавання, на свабоду абірацца і быць абраным на сапраўдных перыядычных выбарах, якія забяспечваюць свабоднае волевыяўленне выбаршчыкаў, аб дыскрымінацыі кандыдата ў дэпутаты па палітычных матывах”. Ён просіць старшыню ЦВК склікаць паседжанне Назіральнага савета для прыняцця заключэння па пытанні адмовы РУП РТЦ «Тэлерадыёкампанія «Гомель» выпусціць у тэлеэфір запісаны перадвыбарчы зварот да выбаршчыкаў.

Зварот актывісткі АГП **Ірыны Давідовіч**, якая балатуецца па Іўеўскай выбарчай акрузе №54. на Гарадзенскай тэлевізіі не адбыўся з прычыны таго, што ў сваёй прамове кандыдатка крытыкавала дзеючага прэзідэнта.

Кандыдатка ў дэпутаты па Чкалаўскай выбарчай акрузе № 96 **Аксана Юшкевіч** 25 кастрычніка звярнулася са скаргай у Назіральны савет пры Цэнтральнай выбарчай камісіі. Прычынай яе звароту паслужыў нявыхад выступу кандыдаткі ў эфір “Радыё Мінск” раніцай 22 кастрычніка. Галоўны рэдактар радыёпраграмы **В. Маліноўскі** адзначыў, што выступ кандыдаткі ўтрымлівае заклікі да зрыву выбараў. Аналіз выступу такое тлумачэнне не падцвердзіў.

24 кастрычніка на пасяджэнні акруговай камісіі па Брэсцкай-Заходняй акрузе №1 разгледжана пытанне парушэнняў выбарчага заканадаўства кандыдатам у дэпутаты па гэтай акрузе, актывісткай “Еўрапейскай Беларусі” **Палінай Шарэнда-Панасюк**, яна пазбаўлена рэгістрацыі. Па матэрыялах РАУС 21 і 22 кастрычніка Паліна Шарэнда-Панасюк праводзіла пікеты не з мэтай агітацыі за сябе як за кандыдата, а з іншымі мэтамі. Падчас пікетаў выкрыкваліся лозунгі “Лукашэнка мусіць сысці”, “Баста”, “Лукашэнка скраў выбары”, “Парламента ў Беларусі няма”. Таксама Шарэнда-Панасюк раздавала ўлёткі агітацыйнага характару. Па меркаванні АВК №2, ні падчас выступу на тэлебачанні, які выйшаў у эфір 21 кастрычніка, ні падчас вулічных пікетаў не былі агучаныя праграмныя патрабаванні кандыдата; патрабаванні змены ўлады сябры камісіі такімі не лічаць. У яе прамовах камісія ўбачыла і абразу дзяржаўных асобаў усіх узроўняў, і заклікі да выхаду на вуліцу для змены канстытуцыйнага ладу, і заклікі, якія распальваюць сацыяльную варожасць.

У той жа час дзяржаўныя ворганы ўключыліся ў прасоўванне праўладных кандыдатаў. Назіральнік кампаніі ў Калінкавіцкай АВК № 41 паведаміў пра сустрэчы, якія аддзел адукацыі, спорта і турызма Калінкавіцкага райвыканкама зладзіў для кандыдата **Яўгена Адаменкі**. На тыдні прайшлі дзве сустрэчы ў актавай зале СШ №7 горада Калінкавічы, куды загадалі прыйсці настаўнікам гэтай школы і іншых школаў горада. Назіральнік асабіста прысутнічаў на сустрэчы 23 кастрычніка, яна праводзілася з 13:30 да 14:00. Апошні ўрок першай змены скончваецца а 13.30, але ў гэты час усе ўжо сядзелі ў зале. А настаўнікам СШ №1, якіх таксама “запрасілі” на сустрэчу, трэба было яшчэ дайсці са сваёй школы, а гэта – каля 30 хвілін. Адпаведна, для іх сустрэча яўна перашкаджала працоўнаму працэсу. Кіравала напаўняльнасцю залы непасрэдна начальніца аддзела адукацыі, спорту і турызму выканкама **Іна Губар**. Яна ж прысутнічала і на сустрэчы.

У той жа дзень прайшла такая ж сустрэча з працаўнікамі Калінкавіцкага дзяржаўнага прафесійнага аграрна-тэхнічнага ліцэя сельскай гаспадаркі. Там супрацоўнікаў у залу “запрашала” намесніца дырэктара па выхаваўчай працы **Наталля Піваварава**. Яна ўвесь час выходзіла з залы і праз некалькі хвілін вярталася з новай “партыяй” працаўнікоў.

ВЫБАРЧЫЯ КАМІСІІ

На мінулым тыдні выбарчыя акруговыя камісіі ажыццяўлялі рэгістрацыю давераных асобаў і прадстаўнікоў кандыдатаў па фінансавых пытаннях.

Большасць назіральнікаў адзначае нармальныя працоўныя адносіны з выбарчымі камісіямі на гэтым этапе. Але ў Брэсцкай-Заходняй АБК №1 назіральнік ад кампаніі “Праваабаронцы за свабодныя выбары” **Уладзімір Вялічкін** сутыкнуўся з перашкодамі. Камісія не паведамляе яму аб паседжаннях, папракае “перашкодамі ў дзейнасці камісіі”.

У Маладзечне кіраўніцтва АБК №72 адмаўляе назіральніку кампаніі ў азнаямленні з дакументамі, якія паступаюць да камісіі ад кандыдатаў і грамадзян, спасылаюцца, што ўсю неабходную інфармацыю можна будзе прачытаць на сайце выканкама ў раздзеле “Выбары”.

Звесткі аб адкрытых рахунках кандыдатаў, залічэнні на іх і выдаткоўванні з іх сродкаў публікуюцца камісіямі на сайтах мясцовых выканкамаў. Таксама пералік гэтых рахункаў ёсць на сайце ААТ АСБ “Беларусбанк”¹. Па стане на 25 кастрычніка адкрытыя 330 рахункаў кандыдатаў. Гэтыя звесткі малаінфарматыўны: яны не месцяць даты залічэння і расходвання сродкаў, заўсёды – крыніц атрымання гэтых сродкаў.

21 кастрычніка Брэсцкая абласная выбарчая камісія пазбавіла рэгістрацыі кандыдата ў дэпутаты актывіста “Моладзевага блоку” **Уладзіслава Сыса**, які вылучаўся ад Беларускай сацыял-дэмакратычнай Грамады. Падставай стала “адсутнасць пастаяннага месца жыхарства ў Беларусі”. Камісія спаслалася на факт часовага выезду Уладзіслава на вучобу ў магістратуру Варшаўскага ўніверсітэта, куды ён паступіў у мінулым годзе і на інтэрв’ю “Еўрарадыё”, дзе ён сказаў наступнае: *“летам я пастаянна знаходжуся ў Беларусі, а астатні час – у Польшчы”*. На думку камісіі, гэта парушае частку 2 артыкула 57 Выбарчага кодэкса, якая прадугледжвае, што кандыдат у дэпутаты павінен пастаянна пражываць на тэрыторыі Беларусі.

Але, паводле аналітыкаў кампаніі “Праваабаронцы за свабодныя выбары”, пры гэтым у заканадаўстве няма вызначэння, што такое для грамадзяніна Беларусі “пастаяннае пражыванне” на тэрыторыі Беларусі. На іх думку, грамадзянін лічыцца пастаянна пражываючым на тэрыторыі Беларусі ажно да выезда на пастаяннае месца жыхарства ў іншую дзяржаву з афармленнем пашпарту адпаведнай формы. Таму рашэнне ТВК відавочна незаконнае.

---

¹Даступна на: <https://belarusbank.by/ru/33139/35441>